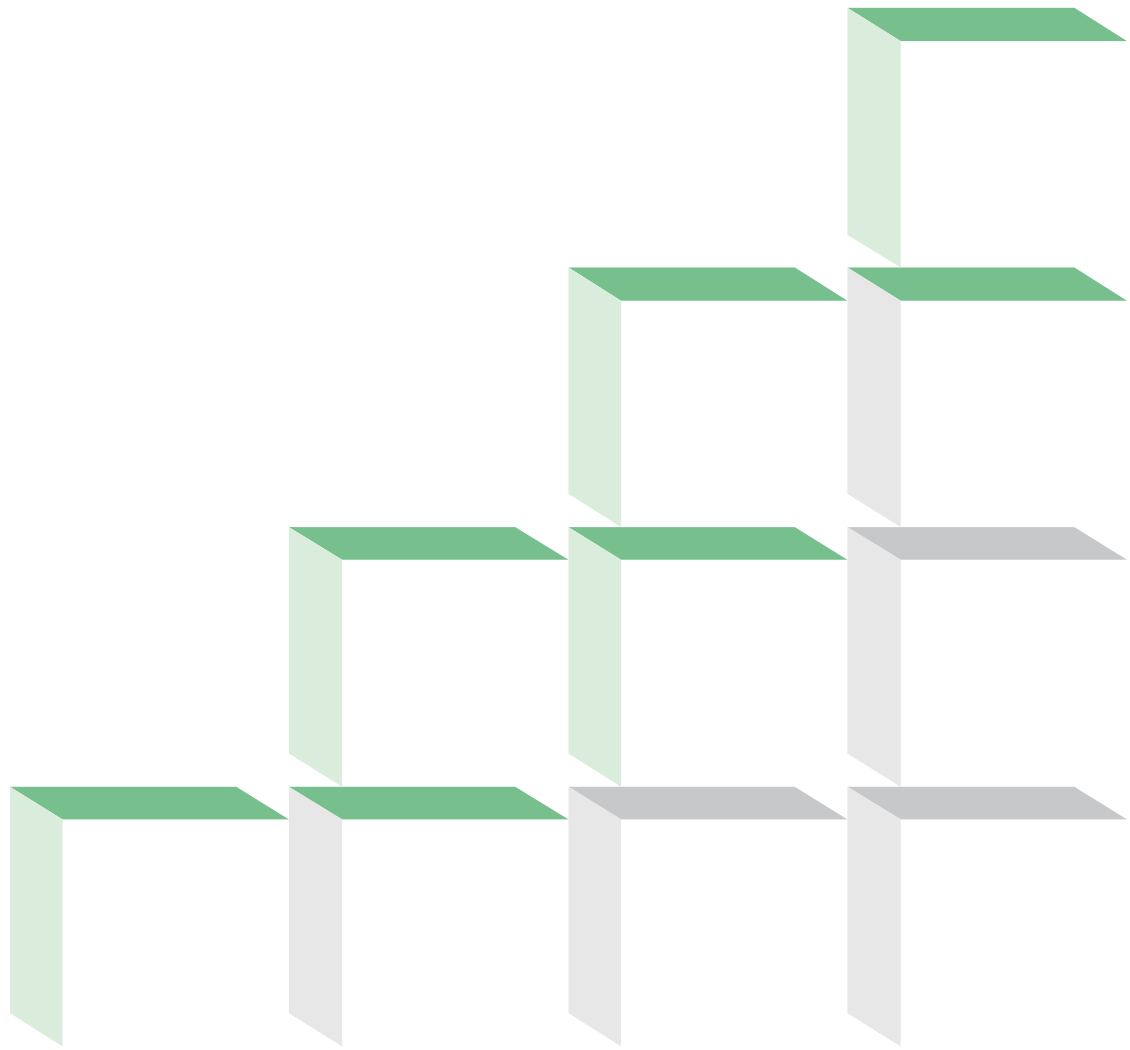

Maksuhaluttomat yritykset

Selvitys 9/2023

Julkaisun nimi:

Maksuhaluttomat yritykset

Tekijät:

Mikko Kotiranta, Olavi Kärkkäinen ja Sini Hurmerinta

Diaarinumero: 6234/02.98.00.00/2023

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 14.11.2023

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Lisätietoja mediallyle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi

Julkaisualustat harmaa-talous-rikollisuus.fi ja harmaatalous.fi (vain luvite-
tuille viranomaisille)

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksissä esitetyt näkemykset ja tulokintakannanotot ovat yksikön omia, eivätkä ne sido Verohallintoa tai muita viranomaisia.

Tiivistelmä

Selvityksessä on tutkittu, voidaanko maksuhaluttomia yrityksiä löytää rekisteritietojen perusteella.

Selvitykseen on valikoitu 689 yritystä, joiden varat olivat suuremmat kuin velat (positiivinen nettovarallisuus), ja jotka olivat verovelkaantuneet pidemmällä aikavälillä. Tästä joukosta on tutkittu, onko velkaantumisen taustalla tilapäinen, hoidossa oleva maksuhäiriö tai muu vakavampi talouden häiriö. Jos näin ei olisi, voisi taustalla olla maksuhaluttomuus.

Tilapäinen maksukyvyttömyys on tilanne, jossa yritys ei pysty maksamaan velkojaan pois rahoituspuskuriaan ja tulorahoitustaan käyttäen. Selvityksessä mukana olevista yrityksistä kaksi kolmasosaa ei selviydy nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään lyhytaikaisten eli alle vuoden aikana erääntyvien velkojen maksamisesta. Miltei saman verran tarkastelluista yrityksistä on heikosti kannattavia.

Viranomaisten toimenpiteiden avulla voidaan auttaa tilapäisesti maksukyvyttömiä yrityksiä selviytymään velvoitteistaan. Selvityksestä ilmenee, että Verohallinnon ja ulosoton toimet tukevat verovelkaisten yritysten suoriutumista velvoitteistaan. Lähes kaikki yritykset ovat jonkin maksukyvyttömyyteen liittyvän viranomaistoimenpiteen kohteena. Tutkituista yrityksistä 80 prosentilla on voimassa Verohallinnon myöntämä maksujärjestely. Maksujärjestelyssä olevista yrityksistä suurimman osan verovelat ovat vähentyneet maksujärjestelyn aikana. Yrityssaneeraus on tuomioistuimen hyväksymä toimenpide, jonka tavoitteena on tervehdyttää ylivelkaantuneen yrityksen talous järjestämällä velat uudestaan. Selvityksen 120 yrityksellä on saneerausvaiheita.

Tutkituista yrityksistä viidesosalla on velkoja ulosotossa. Ulosottomies voi harkintansa mukaan elinkeinotulon ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman. Konkurssivaiheita löytyy sen sijaan vain parillakymmenellä kohdejoukon yrityksellä.

Tarkasteltavasta joukosta vain muutama prosentti ei ole maksukyvyttömyyteen liittyvien viranomaistoimenpiteiden piirissä, mutta näilläkin yrityksillä on erilaisia ongelmia maksukyvyssä taloustietojen perusteella.

Selvitys osoittaa, että maksuhaluttomuutta ei pysty todentamaan pelkkien rekisteritietojen perusteella, vaan maksuhaluttomuuden toteaminen vaatii aina tarkemman liiketapahtumien tarkastamisen.

Avainsanat: Ilmiöt; Maksukyvyttömyys; Verovaje

Sanasto

Maksukykyinen yritys

Yritys selviytyy sen hetkistä maksuvelvoitteista likvideillä varoilla ja sillä hetkellä saatavissa olevan lisärahoituksen avulla. Yritys maksaa veronsa eräpäivään mennessä.

Maksukyvytön yritys

Maksukyvytön yritys ei selviydy maksuvelvoitteistaan ajallaan. Rahoitustarve ylittää sillä hetkellä käytettävissä olevan rahoituksen eikä lisärahoitusta saada ajoissa järjestymään. Käytännössä maksukyvyttömyys ilmenee maksuviiveinä ja -häiriöinä. Pitkittyessään maksukyvyttömyys voi johtaa saneeraukseen tai konkurssiin.

Maksuhaluton yritys

Maksuhaluton yritys on maksukykyinen eli pystyy hoitamaan maksuvelvoitteensa ajallaan, mutta ei kuitenkaan tee niin. Jos yrityksellä on voimassa oleva maksujärjestely Veron kanssa tai saneerausmenettely käynnissä, niin kyseessä ei ole maksuhaluttomuus.

Harmaan talouden yritys

Harmaa talous tapahtuu laillisen liiketoiminnan yhteydessä, mutta siinä laiminlyödään lakisääteisiä veroja ja maksuja. Maksuhaluttomassa harmaan talouden yrityksessä pidetään veronsaajalle kuuluvia varoja perusteetta liiketoiminnassa ja omistajapiirin hallinnassa. Suurin osa harmaan talouteen kuuluvasta verovelvoitteiden laiminlyömisestä johtuu kuitenkin tahallisesta ilmoittamatta jättämisestä tai vääränaikaisesta ja -sisältöisestä ilmoittamisesta.

Talousrikos

Talousrikollisuudeksi luokitellaan teot, joilla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä organisaation tai yrityksen toiminnasta. Kyseessä on oltava myös rangaistava teko. Talousrikoksia ovat esimerkiksi kirjanpito- tai verorikokset.

Epärehellinen velallinen

Jotta kysymys olisi velallisen epärehellisydestä, velallisen on aiheutettava maksukyvyttömyytensä tai oleellisesti pahennettava sitä hävittämällä omaisuuttaan, lahjoittamalla tai muuten luovuttamalla omaisuuttaan ilman hyväksyttävää syytä, siirtämällä omaisuuttaan ulkomaille saattaakseen sen velkojien ulottumattomiin tai lisäämällä perusteettomasti veloitteitaan.

Nettovarallisuus

Elinkeinoverotuksessa nettovarallisuuteen lasketaan elinkeinotoiminnan varat ja velat. Liiketoiminnan varoihin luetaan käytännössä kaikki elinkeinotoimintaan kuuluvat ja arvoa omaavat työkalut, ajoneuvot, kiinteistöt, tavarat ja saamiset (rahoitus-, vaihto- ja käyttöomaisuus). Velaksi luetaan ne erät, jotka on kirjattu lyhyeksi ja pitkäksi vieraaksi pääomaksi taseen vastattaviin. Kun varoista vähennetään velat, saadaan selville yrityksen nettovarallisuus. Nettovarallisuuden yksityiskohtaisemmassa laskemisessa on kuitenkin eroja eri yritysmuotojen välillä. Positiivinen nettovarallisuus tarkoittaa, että yrityksen elinkeinotoiminnan varat ovat isommat kuin velat.

Vakavaraisuus

Vakavaraisuus tarkoittaa yrityksen rahoitusrakenteen terveyttä siten, ettei vieraan pääoman osuus ole hallitseva. Vakavaraisuudessa on kyse yrityksen mahdollisuuksista selviytyä taloudellisista velvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuuteen kuuluu yrityksen tappiosietokyky ja mahdollisuus lisävelanottoon. Jos yritys menettää luottamuksensa rahoitusmarkkinoilla, niin se näkyy rahoituksen hinnassa ja pahimmillaan sen saatavuudessa.

Sisällys

1	Maksuhaluton yritys on harmaan talouden toimija.....	1
2	Tutkimuskysymykset	3
3	Positiivisen nettovarallisuuden yritykset, joilla on pitkäaikaista maksamatonta verovelkaa.....	4
4	Talousongelmalliset yritykset	7
4.1	Rahoituspuskurin puuttuminen	8
4.2	Heikosti kannattava liiketoiminta.....	9
4.3	Ylivelkaantuneisuus.....	10
5	Viranomaistoimenpiteiden kohteena olevat yritykset.....	12
5.1	Verojen maksujärjestelyssä, saneerauksessa ja ulosotossa olevat yritykset	12
5.2	Verotarkastetut yritykset.....	15
6	Riskikoonti.....	16
7	Yhteenveto.....	18
8	Lähdeluettelo.....	21

1 Maksuhaluton yritys on harmaan talouden toimija

OECD jakaa verovelvoitteiden hoidon neljään ulottuvuuteen, joita ovat rekisteröityminen, oikea-aikainen ilmoittaminen, oikeasisältöinen ilmoittaminen sekä oikea-aikainen maksaminen. Rekisteröityminen tarkoittaa sitä, että yritys hakeutuu ja kuuluu asianmukaisiin rekistereihin. Oikea-aikainen ilmoittaminen merkitsee, että yritys antaa kaikki tarvittavat veroilmoituksensa määräpäivään mennessä. Oikeasisältöinen ilmoittaminen tarkoittaa sitä, että veroilmoitukset sisältävät ainoastaan tarkkaa sekä totuudenmukaista tietoa ja oikea-aikainen maksaminen sitä, että yritys maksaa veronsa eräpäivään mennessä. (OECD, 2004)

Maksukykyinen yritys on maksuhaluton, jos se pystyy hoitamaan maksuvelvoitteensa ajallaan, mutta ei tee niin. Maksuhaluton yritys on harmaan talouden toimija, koska se on jättänyt verovelat maksamatta tarkoituksellisesti. Yrityksessä pidätetään veronsaajalle kuuluvia varoja perusteetta kiinni liiketoiminnassa ja omistajapiirin hallinnassa.

Suurin osa harmaaseen talouteen¹ kuuluvasta verovelvoitteiden laiminlyömisestä johtuu tahallista ilmoittamatta jättämisestä tai vääränaikaisesta ja -sisältöisestä ilmoittamisesta. Osamattomuudesta tai tietämättömyydestä johtuvat ilmoitusvirheet ja -laiminlyönnit eivät sen sijaan ole harmaata taloutta. Toisin kuin harmaan talouden määrän arvioinnissa, on verovajelaskelmissa pyritty arvioimaan inhimillisten erehdysten osuus ilmoituksissa yhtenä osana verovajetta.

Rikoslain (39/1889) 39 luvun 1 §:n mukaan kyse on velallisen epärehellisyydestä, kun velallinen tahallisesti heikentää omaa varallisuusasemaansa. Maksuvaikeuksiin joutunut velallinen loukkaa tai vaarantaa velkojensa oikeuksia omalla menettelyllään ja aiheuttaa oman maksukyvyttömyytensä tai pahentaa sitä tietoisesti. Tyypillisiä esimerkkejä velallisen epärehellisyydestä ovat rahan nostaminen yhtiön kassasta yksityiskäyttöön, yhtiön varojen siirto itselle tai lähipiirille siten, että varojen siirto on naamioitu lainmukaiseksi palkanmaksuksi tai liiketoimeksi, sekä yhtiön omaisuuden siirtäminen itselle tai lähipiirille vastikkeetta.

Lisäksi rikoslaissa (29 luku 4 §) on säädetty, että eräiden oma-aloitteisesti maksettavien verojen itselle tai toiselle hyötymistarkoituksessa tapahtunut suorittamatta jättäminen määräajassa on rangaistavaa verorikkomuksena muun syyn kuin yrityksen maksukyvyttömyyden vuoksi. Käytännössä uhka syyllistyä verorikkomukseen voi tulla kyseeseen, mikäli yritys jättää verot suorittamatta, mutta maksaa samanaikaisesti suorituksia muille velkojille. Tätä ei ole kuitenkaan selvityksessä tarkasteltu.

Maksukyvyttönkin yritys voi, lisävelkaantumista välttääkseen, laiminlyödä verovelvoitteitaan, kuten ilmoitusvelvoitteitaan, veron suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi. Sellaisessa tilanteessa maksukyvyttömänkin yrityksenkin voitaisiin katsoa

¹ Harmaalla taloudella tarkoitetaan organisaation sellaista toimintaa, josta aiheutuvia lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen taikka tullin perimien maksujen suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi. (Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä, 2010)

harjoittavan harmaata taloutta. (Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä, HE 163/2010 2 § 3. kohta)

Selvityksen lähtöolettamuksena on, että verovelkojen maksuhaluttomuus on harvinaista (HTSY, 2022). Verojen maksamisen laiminlyönnit johtavat esimerkiksi ennakkoperintärekisteristä poistamiseen, verovelkarekisteriin, protestilistalle tai ulosottoon joutumiseen. Yritykset, joilla on tarkoitus harjoittaa elinkeinotoimintaa myös tulevaisuudessa, pyrkivätkin maksamaan verovelkansa pois yhdessä tai useammassa erässä.

Selvityksen kulku ja riskikoonti

Maksuhaluttomia yrityksiä on etsitty rajaamalla tarkastelu ensin yrityksiin, joilla on verovelkoja hoitamatta pidemmällä aikavälillä kuin vuosi, positiivisesta nettovarallisuudesta² huolimatta. Näistä yrityksistä on karsittu pois ne, joilla ei ole tarkemmassa tarkastelussa kuitenkaan maksukykyä (ei ole riittävää rahoituspuskuria, tulorahoitusta eikä vakavaraisuutta lisärahoituksen saamiseksi verovelkojen maksamista varten). Tehdyn tilinpäätösanalyysin jälkeen jäljellä pitäisi olla yritysjoukko, jonka taloustiedoista ei löydy syytä verovelkojen maksamattomuuteen.

Seuraavaksi on tutkittu yritysten voimassa olevia maksujärjestelyjä, jotka selittävät omalta osaltaan verovelan maksamattomuutta. Kaikki yritykset, joilla on Verohallinnon kanssa voimassa oleva maksujärjestely tai saneerausvaiheita, on katsottu maksuhaluisiksi. Näiden voimassaolo ilmentää velallisen oma-aloitteellisuutta, yhteistyötä verohallinnon kanssa sekä ilmeistä tarkoitusta selviytyä kaikista velvoitteistaan. Verojen ja maksujen laiminlyönti on lähitökohtaisesti tapahtunut tilapäisen maksukyvyttömyyden takia eikä hyötymistarkoituksessa³.

Tämän jälkeen on kiinnitetty huomiota ulosotossa oleviin yrityksiin. Mikäli velallisyrittäjä on jo ehtinyt ulosottoon, niin sen kohdalla ei ole tehty enää erikseen arviota maksukykyisyydestä. Yritys voidaan todeta jo ulosmittauksen yhteydessä maksukyvyttömäksi tai jopa varattomaksi, vaikka sitä ei olisi asetettu konkurssiin.

Lopuksi on tarkasteltu vielä yritysjoukkoon suoritettuja verotarkastuksia. Sen jälkeisessä riskikoonnissa on esitetty selvityksen tulokset vaihteittain.

² Elinkeinoverotuksessa laskettuun nettovarallisuuteen kuuluvat elinkeinotoiminnan varat ja velat. Liiketoiminnan varoihin luetaan käytännössä kaikki elinkeinotoimintaan kuuluvat ja arvoa omaavat työkalut, ajoneuvot, kiinteistöt, tavarat ja saamiset (rahoitus-, vaihto- ja käyttöomaisuus). Velaksi luetaan ne erät, jotka on kirjattu lyhyeksi ja pitkäksi vieraaksi pääomaksi taseen vastattaviin. Kun varoista vähennetään velat, saadaan selville yrityksen nettovarallisuus.

³ Tästä huolimatta on muistettava, että verovelvollinen voi olla hyvinkin aktiivisesti yhteydessä verottajaan ja tehdä uusia maksusuunnitelmia, mutta tosiasiaa kyse voi olla lisäajan ostamisesta. Yrityssaneeraukseen ei välttämättä aina osoita pyrkimystä suoriutua kaikista velvoitteista, jos verovelvollinen on ennen yrityssaneerausmenettelyä ryhtynyt toimiin, joilla tiettyjen velkojen (esimerkiksi lähipiiri, keskeiset rahoittajat ja tavarantoimittajat) asemaa parannetaan Verohallintoon nähden.

2 Tutkimuskysymykset

Maksuhaluttomuus on tilanne, jossa yritys ei maksa velkojaan pois rahoituspuskuriaan tai tulorahoitustaan käyttäen, vaikka sillä olisi siihen mahdollisuus. Yritys ei myöskään käytä olemassa olevaa käyttöomaisuutta vakuutena lisälainan saamiseksi tai myy sitä verovelkojensa maksamiseksi alle vuodessa niiden syntymisestä. Maksukyvyttömällä yrityksellä ei ole kykyä vastata maksuvelvoitteistaan. Jos yrityksellä on voimassa oleva maksujärjestely Verohallinnon kanssa tai saneerausmenettely käynnissä, niin kyseessä ei ole maksuhaluttomuus.

Tarkoitus on selvittää, voidaanko maksuhaluttomia yrityksiä löytää rekisteritietojen perusteella. Selvityksessä tutkimuskohteena ovat positiivisen nettovarallisuuden yritykset, jotka ovat verovelkaantuneet muuten kuin lyhytaikaisesti. Elinkeinoverotuksessa laskettuun nettovarallisuuteen kuuluvat elinkeinotoiminnan varat ja velat. Positiivinen nettovarallisuus tarkoittaa, että yrityksen elinkeinotoiminnan varat ovat isommat kuin velat.

Tutkimusongelman ratkaisemiseksi on esitetty seuraavat kysymykset:

1. Miten yleisesti positiivisen nettovarallisuuden yrityksillä on verovelkoja maksamatta pitkäaikaisesti (yli vuoden)? (luku 3)
2. Olisiko positiivisen nettovarallisuuden yrityksillä mahdollista suoriutua pitkäaikaisista verovelvoista käytettävissä olevan rahoituspuskurin tai tulorahoituksen avulla? Tai onko positiivisen nettovarallisuuden yrityksillä riittävää vakavaraisuutta (omaisuutta reaalisuomalla) pitkäaikaisten verovelkojen maksamista varten? (luku 4)
3. Miten suurella osalla yrityksistä on voimassa oleva Verohallinnon maksujärjestely tai tuomioistuimen myöntämä saneerausmenettely? Mikä osa verovelkaisista yrityksistä on jo ulosoton asiakkaana? (luku 5)
4. Onko tutkittuihin yrityksiin kohdistunut normaalia enemmän verotarkastuksia ja onko niiden tulosten perusteella havaittavissa kohonnutta harmaan talouden riskiä? (luku 5)

3 Positiivisen nettovarallisuuden yritykset, joilla on pitkäaikaista maksamatonta verovelkaa

Selvityksessä on tutkittu positiivisen nettovarallisuuden yrityksiä, jotka ovat verovelkaantuneet pitkällä aikavälillä (yli 12 kuukautta). Lisäksi näiden toiminnassa olevien yritysten liikevaihdon, nettovarallisuuden ja verovelkaisuuden tulee olla kooltaan taloudellisesti merkittävää. Tämän jälkeen jää jäljelle 689 yritystä (0,25 prosenttia eli 1/400 osa kaikista positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä vuonna 2021)⁴. Verovelkojen pitkäaikainen maksamattomuus on hyvin harvinaista positiivisen nettovarallisuuden yrityksillä.

Yksityiskohtaisempi kuvaus tarkastellusta yritysjoukosta

Elinkeinotuloveroilmoituksen antaneita yrityksiä on yhteensä puoli miljoonaa (kaikki yritysmuodot) vuonna 2021⁵. Nettovarallisuuteen kuuluvat elinkeinotoiminnan tulonlähteen varat ja velat. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus on positiivinen lähes 60 prosentilla elinkeinotuloveroilmoituksen antaneista eli noin 300 000 yrityksellä⁶.

Lopulliseen tarkasteluun jäi 689 yritystä, jotka on muodostettu positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä kolmessa eri vaiheessa:

- **Vaihe 1: Tarkastelu on rajattu vain niihin positiivisen nettovarallisuuden verovelkaiseihin yrityksiin, jotka eivät ole suorittaneet kaikkia erääntyneitä verovelkojaan vuoden aikana niiden syntymishetkestä.**

Positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä lähes 3 500 toimijalla on 12 kuukauden ikäistä tai vanhempaa erääntynyttä verovelkaa⁷. Tämä tarkoittaa karkeasti pyöristettynä joka sadatta toimijaa kaikista positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä (nettovarallisuus 0 euroa tai tätä enemmän).

- **Vaihe 2: Tarkastelusta on suljettu pois toimimattomat yritykset ja harvinaisimmat yhtiömuodot.**

Aikaisemmin muodostetusta yritysjoukosta on suljettu pois toimimattomat yhtiöt⁸ sekä selvitykseen piiriin kuulumattomat yhtiömuodot kuten kiinteistöosakeyhtiöt. Tämän

⁴ Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto ja taseen loppusumma ovat 3,5 miljardin suuruusluokkaa vuonna 2021. Näillä yrityksillä on noin 75 miljoonan euron edestä verovelkaa vuonna 2022. Pääsääntö on, että mukaan valikoituneiden yritysten verovelkoista ainakin osa on erääntynyt 12 kuukautta sitten tai aikaisemmin. Näiden yritysten verovelkoista ei otettu selvitykseen mukaan kuitenkaan tuoreempia verovelkoja kuin vähintään 90 päivää aikaisemmin erääntyneet velat.

⁵ Mikäli yritys ei ole antanut elinkeinoveroilmoitusta tilikaudelta 2021, se ei ole selvityksessä mukana toiminnan jatkumisesta ja edellisen vuoden positiivisesta nettovarallisuudesta huolimatta.

⁶ 285 000 yritystä (päivitetty 16.1.2023)

⁷ Positiivinen nettovarallisuus on todettu vuoden 2021 elinkeinotuloveroilmoitukselta. Näiden yritysten mahdollinen verovelkaisuus 12 kuukaudelta on selvitetty tammikuussa 2023 (13.1.). Yrityksen kokonaistaloudellinen tilanne (kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus) on saattanut muuttua merkittävästi lyhyessäkin ajassa verrattuna vuoden 2021 tilinpäätöshetken tilanteeseen. Yrityksen asiakas saattanut ajautua konkurssiin ja aiheuttaa merkittävät luottotappiot. Vaikka yritys ei olisikaan kärsinyt luottotappioita, niin yritys on voinut menettää hyvin merkittävän asiakkaan liiketoimintansa kannalta.

⁸ Selvityksessä on tarkasteltu osakeyhtiöitä, joita ei ole merkitty statukseltaan toimimattomaksi kaupparekisterissä tai Verohallinnon rekistereissä toimimattomaksi. Tarkastelu on tehty osakeyhtiöiden osalta 21.11.2022 ja muiden yritysten osalta 13.1.2023.

jälkeen mukana on osakeyhtiöitä, elinkeinonharjoittajia ja henkilöyhtiöitä. Tehtyjen rajoitusten jälkeen yritysjoukon suuruus on 3 094 yritystä.

- **Vaihe 3: Tarkastelu on rajattu niihin yrityksiin, joiden liikevaihto, verovelkaisuus tai nettovarallisuus on kooltaan merkittävää.**

Jotta tarkastellusta yritysjoukosta saavutettava hyöty viranomaisten mahdollisessa jatkokäsittelyssä olisi suurempi kuin kustannukset, niin yrityksiä on rajattu pois toiminnan pienuuden vuoksi (liikevaihto alle 40 000 euroa), positiivisen nettovarallisuuden määrän pienen määrän (alle 10 000 euroa) ja verovelkojen euromäärän (alle 10 000 euroa) vähäisyyden vuoksi⁹. Lisärajoitusten jälkeen määrä on 689 yritystä. Mikroyrityksiä on kaksi kolmasosaa liikevaihdon määrän tai taseen loppusumman perusteella.

Selvityksessä tarkasteltujen yritysten taustatiedot

Selvityksen yrityksistä on peräti 90 prosenttia (= 619/689) osakeyhtiöitä. Elinkeinoharjoittajia ja henkilöyhtiöitä¹⁰ on yhteensä vain noin 10 prosenttia (= 70/689). Osa elinkeinonharjoittajista on rajautunut pois sillä perusteella, että toiminta ei ole ollut taloudellisesti merkittävää.

Tukku- ja vähittäiskauppa on suurin toimiala verovelkaisten positiivisten nettovarallisuuden yritysten joukossa lähemmäs 20 prosentilla. Teollisuus, rakentaminen sekä ammatillinen, tieteellinen että tekninen toiminta ovat mukana yli 10 prosentin osuuksilla.

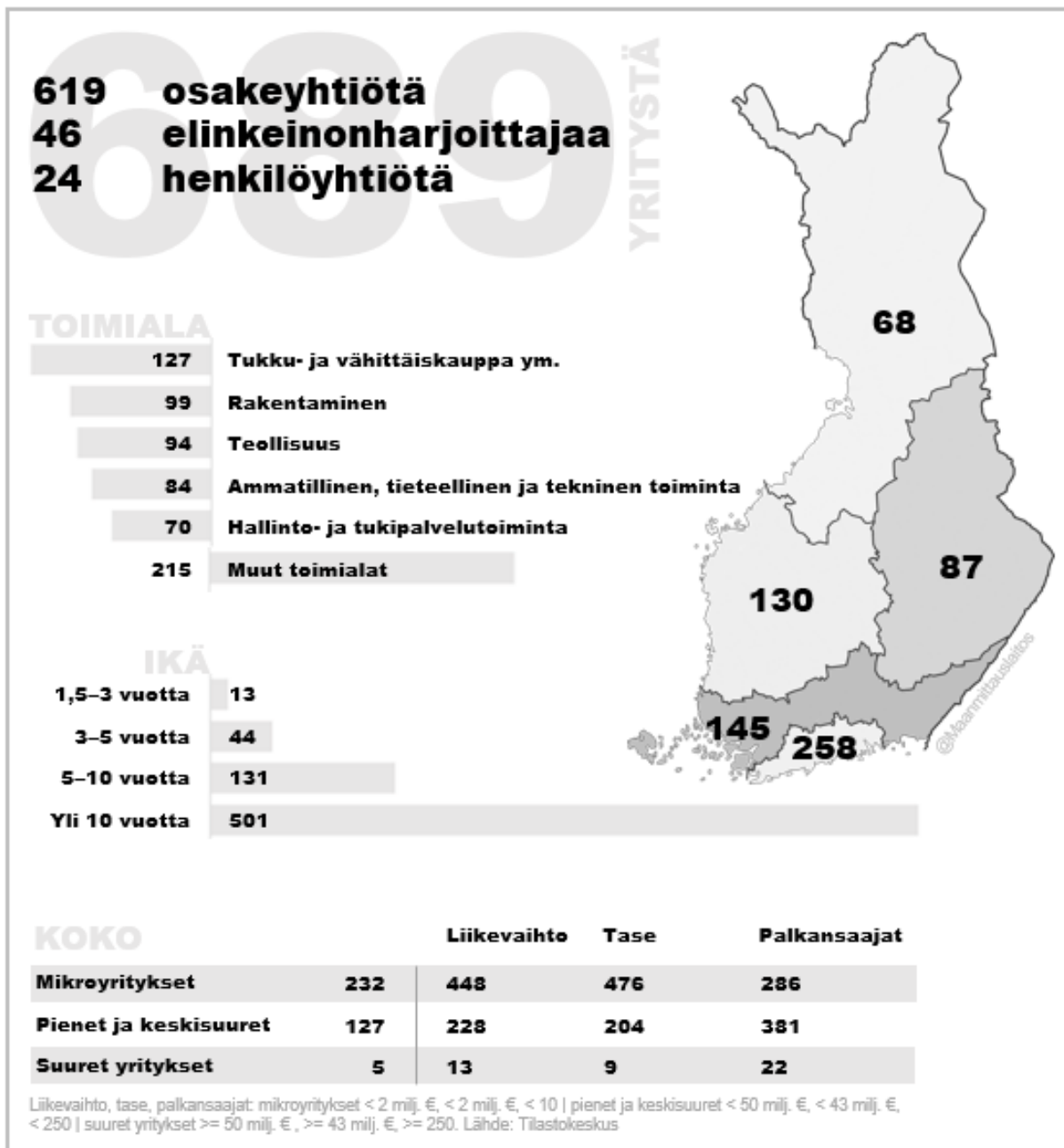
Lähemmäs 70 prosenttia verovelkaantuneista positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä on iältään yli 10 vuotta vanhoja yrityksiä. Viidennes yrityksistä on keski-ikäisiä (5–10 vuotta, toimintansa jo vakiinnuttaneita). Loput yrityksistä ovat toimintansa alkutaipaleella (1,5–3 vuotta).

Lähes kaksi kolmasosaa tarkastelluista yrityksistä on mikroyrityksiä liikevaihdon suuruudella tai taseen loppusummalla mitattuna. Keskisuuria yrityksiä on kolmannes näitä samoja kriteereitä käyttäen. Suuria on sen sijaan kymmenkunta. Henkilökunnan määrällä mitattuna yrityksistä kaksi kolmasosaa on keskisuuria ja vain kolmannes mikroyrityksiä. Palkansaajien määrää tarkasteltaessa suurten yritysten määrä on 22 kappaletta.

⁹ Esimerkiksi verovelkarekisteriin ei rekisteröidä yksinään verovelkojen vuoksi yrityksiä, joiden verovelat jäävät alle 10 000 euron viimeisen kuuden kuukauden ajalta

¹⁰ Henkilöyhtiöiden joukossa on vain yksi avoin yhtiö. Kaikki muut henkilöyhtiöistä ovat kommandiittiyhtiöitä.

Kuvio 1. Tarkasteltujen yritysten perustiedot

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

4 Talousongelmalliset yritykset

Edellisessä luvussa maksuhaluttomia yrityksiä on etsitty kohdistamalla tarkastelu ensin yrityksiin, joilla on verovelkoja hoitamatta pidemmällä aikavälillä kuin vuosi positiivisesta nettovarallisuudesta huolimatta. Tässä luvussa on karsittu pois ne, joilla ei ole kuitenkaan aidosti maksukykyä (ei ole riittävää rahoituspuskuria, tulorahoitusta tai vakavaraisuutta).¹¹

Maksuvalmius tarkoittaa rahan riittämistä maksuveloitteiden maksamiseen joka hetki. Rahoituspuskuri ja tulorahoitus ovat toisiaan täydentäviä maksuvalmiuden tekijöitä. Mitä vähemmän yrityksellä on rahoitusomaisuutta verrattuna lyhytaikaisten velkojen euromäärään, sitä heikompi maksuvalmius sillä on. Mikäli yrityksen kannattavuus olisi hyvä (tulorahoitus riittävä), se tulisi toimeen jopa ilman rahoituspuskuria. Mitä pienempi tilikauden voitto tai suurempi tappio on suhteessa verovelkojen määrään, sitä vaikeampaa yrityksen on hoitaa juoksevia menoja ja verovelkoja tulorahoituksella. Tunnetuin toiminnan kannattavuuden mittari on liiketoiminnan voitto tai tappio. Vakavaraisuus tarkoittaa yrityksen rahoitusrakenteen terveyttä siten, ettei vieraan pääoman osuus ole hallitseva. Vakavaraisuuteen kuuluu yrityksen tappionsietokyky ja mahdollisuus lisävelanottoon.

Maksukyvytön yritys ei pysty selviämään maksuveloitteistaan tietynä ajanjaksona. Rahoitus-tarve ylittää sillä hetkellä käytettävissä olevan rahoituksen eikä lisärahoitusta saada ajoissa järjestymään. Maksukyvyttömyys ja ylivelkaisuus ovat lähikäsitteitä: ylivelkaisuuden arviointi on aina maksukyvyyn arviointia.

Käytännössä tilapäinen maksukyvyttömyys ilmenee maksuviiveinä. Maksuviive tarkoittaa, että yritys hoitaa maksuveloitteensa, muttei täysin ajallaan. Monilla yrityksillä esiintyy maksuviiveitä esimerkiksi toiminnan kausiluonteisuuden takia, vaikka ne eivät olisikaan maksukyvyttömiä. Maksuviive saattaa olla merkki lyhytaikaisesta ja ohimenevästä maksukyvyttömyydestä.

Pysyvä maksukyvyttömyys näkyy yrityksen toiminnassa maksuviiveiden määrän kasvamisena ja julkisina maksuhäiriömerkintöinä. Maksuhäiriöt ovat vakavia oireita vaarantaen yrityksen maineen ja toiminnan jatkuvuuden. Maksuhäiriö tarkoittaa yleensä viranomaisen vahvistamaa julkista häiriötä maksusitoumusten hoitamisessa. Pysyvä maksukyvyttömyys voi johtaa yrityksen konkurssiin. (Laitinen, 2014)

¹¹ Yritysten nettovarallisuuden ja talouden eri osatekijöiden tarkastelu on tehty vuoden 2021 tilinpäätös- ja elinkeinoveroilmoitus-tietoja käyttäen. Tämän selvityksen yrityksillä on suurin tai ainakin osa verovelosta erääntynyt aikaisemmin kuin 300 päivää sitten poimintahetkellä tammikuussa 2023. Lisäksi osalla lähtöjoukon yrityksiä on saattanut kertyä uutta verovelkaa vanhan verovelan lisäksi, joka on erääntynyt vähintään 30 päivää aikaisemmin kuin poimintahetki.

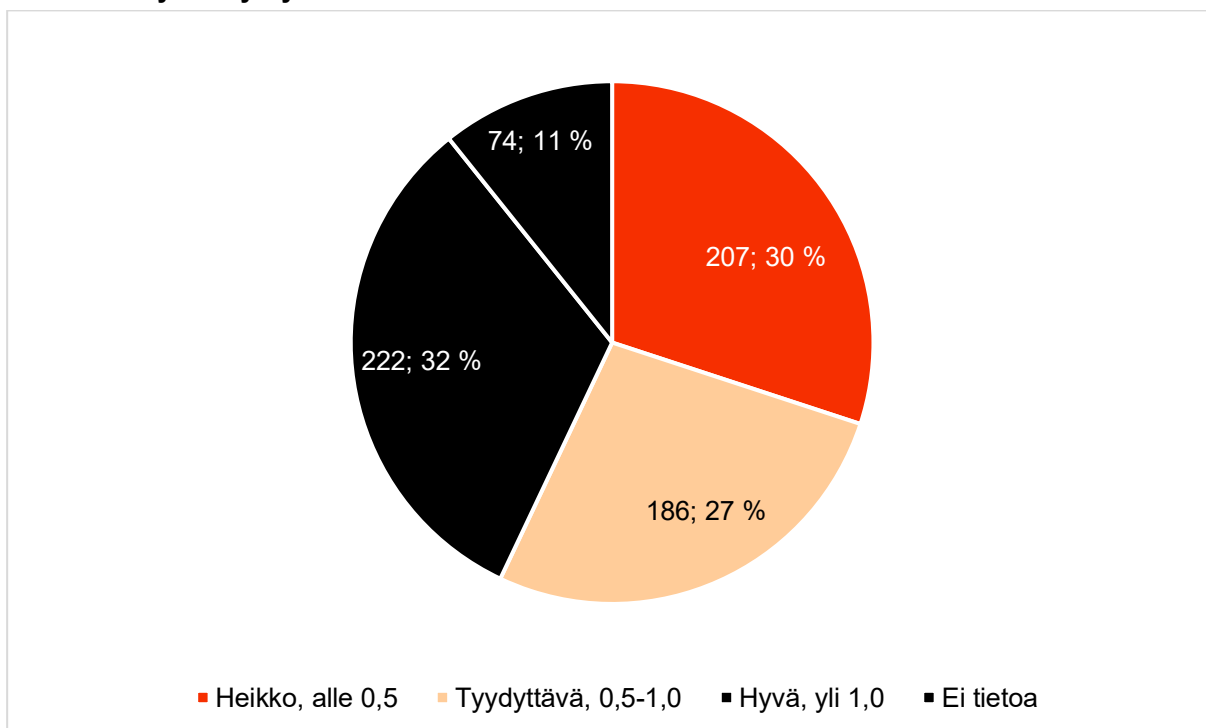
4.1 Rahoituspuskurin puuttuminen

Maksuvalmiuden tunnusluku quick ratio mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloista nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään.¹² Yrityksen rahoituspuskuri ei saa olla liian pieni, sillä tällöin yrityksellä ei ole käytettävissä varoja mahdollisiin yllättäviin menoihin.

Vain alle kolmannes selvityksen yrityksistä täyttää maksuvalmiuden ”happotestin” (quick ration arvo yksi tai suurempi). Testin läpäisemättömyys tarkoittaa sitä, että kaikista yrityksistä kaksi kolmasosaa ei selviydy nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään lyhytaikaisten eli alle vuoden aikana eräänntyvien velkojen maksamisesta. Quick ration laskennassa ei huomioida vaihto-omaisuutta. Vaihto-omaisuuden määrä vaihtelee toimialoittain ja sen arvon määrittäminen olisi hyvin epävarmaa.

Maksuvalmiuden tunnuslukua ei pystytty laskemaan 74 yrityksestä. Elinkeinonharjoittajista tämä tarkoittaa peräti 40 prosentin osuutta ja muilla yritysmuodoilla lähemmäs 10 prosentin osuutta.

Kuvio 2. Pitkäaikaisesti verovelkaisten positiivisesti nettovarallisten yritysten maksuvalmius, kaikki selvityksen yritykset

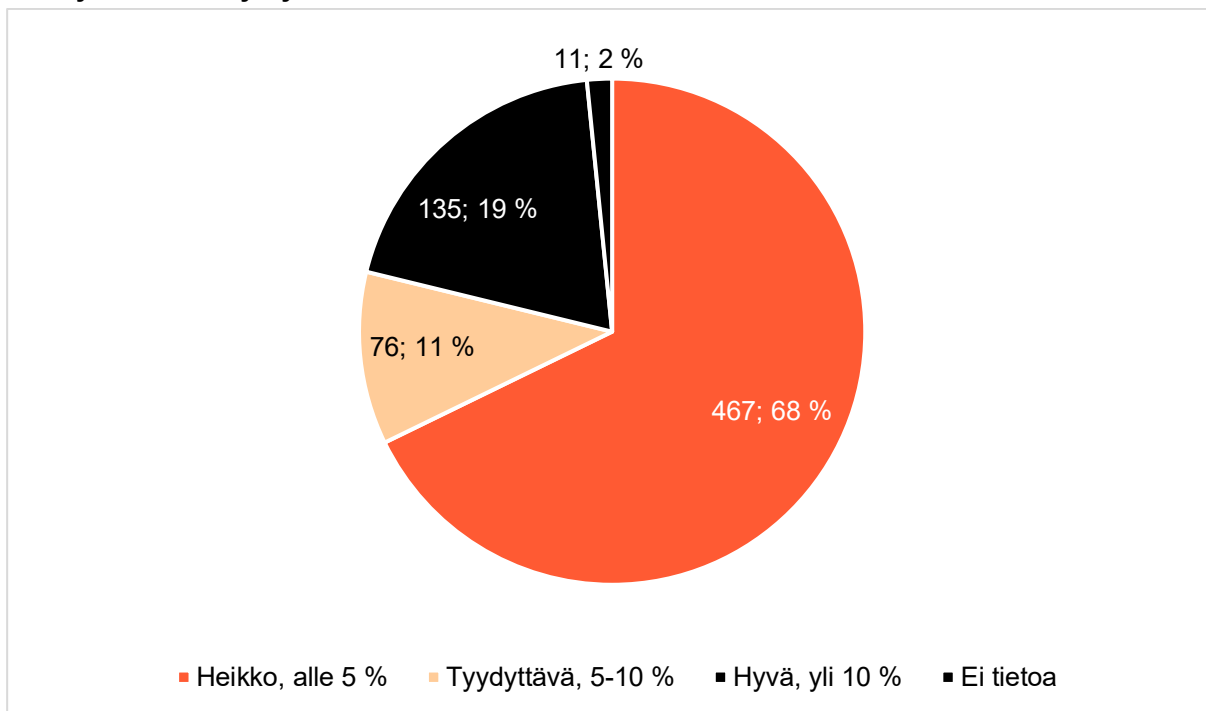
Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

¹² Lyhytaikaisilla veloilla tarkoitetaan 12 kuukauden aikana takaisinmaksettavan vieraan pääoman määrää sisältäen muun muassa ostovelat, ennakkomaksut, siirtovelat, rahoitusvekselit. Rahoitusomaisuus sisältää puolestaan rahat ja pankkisaamiset, myyntisaamiset, lainasaamiset, ennakkomaksut, siirtosaamiset ja muut rahoitusvarat.

4.2 Heikosti kannattava liiketoiminta

Yrityksen tärkeimpänä toiminnan edellytyksenä on pidetty kannattavuutta. Mikäli yrityksen kannattavuus on heikko, ei sillä ole pitkään elämisen edellytyksiä, jolloin toiminta joudutaan ennen pitkään lopettamaan. Jos yritys tuottaa tappiota, niin se syö samalla omaa pääomaansa ja ajautuu lopulta maksuvaikeuksien kautta konkurssiin.

Kuvio 3. Pitkäaikaisesti verovelkaisten positiivisesti nettovarallisten yritysten kannattavuus, selvityksen kaikki yritykset

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

Selvityksessä mukana olleista kaikista yrityksistä on heikosti kannattavia 70 prosenttia¹³. Kannattavuudeltaan heikossa tilassa osakeyhtiöitä on lähes kolme neljästä. Henkilöyhtiöistä ja elinkeinonharjoittajista tässä tilanteessa on huomattavasti pienempi osa (30 prosenttia ja 15 prosenttia). Yksityisten elinkeinonharjoittajien toiminta on pääsääntöisesti kannattavaa toisin kuin osakeyhtiöillä.

Verovelkojen suhde tilikauden voittoon

Verovelan määrä jää pienemmäksi kuin tilikauden voitto vain kolmasosalla osakeyhtiöitä. Henkilöyhtiöillä sama prosenttiosuus on 70 prosenttia ja elinkeinonharjoittajilla 40 prosenttia.

¹³ Toiminnan taloudellinen tulos kuvaa tulo- ja kulu- ja veloitteidenhoitoon. On huomattava, että tilikauden poistojen suuruus voi vaikuttaa merkittävästi tilikauden voiton suuruuteen. Poisto tarkoittaa pitkävaikutteisen tuotannon tekijän hankintamenon kirjaamista kuluiksi vaikutusaikanaan. Poisto on arvovähennys, jolla otetaan huomioon omaisuuden kulumisen ja tekninen vanheneminen. Kirjanpidossa poistoja tehdään tilikausittain. Poisto tuloslaskelmassa ei rahana poistu yrityksestä, vaan varat jäävät yritykseen uuden käyttöomaisuuden hankintaa varten. Liikevaihto muodostuu varsinaisen toiminnan myyntituotoista, joista on vähennetty myönnettyt alennukset ja arvonalisävero sekä muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot.

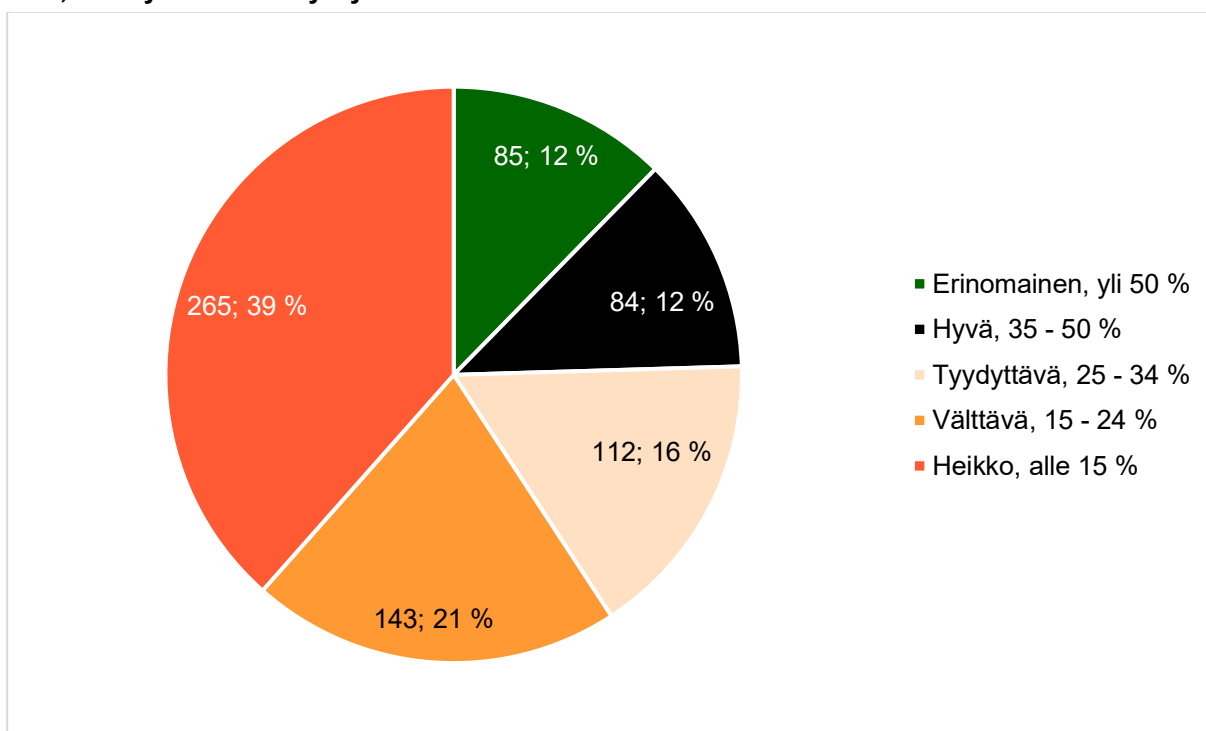
Mikäli tarkastellut yritykset maksaisivat tilikauden voitollaan verovelkoja pois kahden vuoden (verohallinnon maksusuunnitelman pituus maksimissaan) aikana, siihen pystyisi osakeyhtiöistä vain viidennes, henkilöyhtiöistä 60 prosenttia ja elinkeinonharjoittajista neljäsosa. Lisäksi tämä edellyttäisi, että tilikauden voitolla ei lyhennettäisi lainkaan muita velkoja.

Yrityksen tulo-rahoituksen tulee olla lähes aina huomattavasti suurempi kuin maksettavien verovelkojen määrä, jotta se riittäisi samanaikaisesti myös muiden velkojen lyhentämiseen.¹⁴ Vaikka toiminta ei olisikaan tappiollista, voi kannattavuus olla kuitenkin niin heikko tai velkaantuneisuus niin suuri, ettei sillä kyetä kattamaan yrityksen rahoituksellisia velvoitteita¹⁵, kuten lainojen lyhennyksiä. Tällöin heikko rahoitusrakenne voi olla syynä yrityksen vaikeuksiin kannattavuuden sijasta. Velallisen maksukykyyn vaikuttaa siis omalta osaltaan velkojen kokonaismäärä ja saadun ulkopuolisen rahoituksen hinta.

4.3 Ylivelkaantuneisuus

Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappion sietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Tunnusluvun arvo kertoo, kuinka suuri osuus yhtiön varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Mitä matalampi yrityksen omavaraisuusaste on, sitä heikommalle pohjalle yrityksen liiketoiminta rakentuu.

Kuva 4. Pitkäaikaisesti verovelkaisten positiivisesti nettovarallisten yritysten omavaraisuusaste, selvityksen kaikki yritykset

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

¹⁴ Tehtyjen poistojen määrällä voi olla huomattavaa merkitystä tilikauden voiton tai tappion suuruuteen. Tässä selvityksessä ei kuitenkaan tarkasteltu tehtyjen poistojen suuruutta erillisenä asiana.

¹⁵ Tulorahoitusta tarkasteltaessa tulee huomioida, että vain rahoituskulut vaikuttavat tilikauden voittoon. Lainan lyhennykset ja osamaksut eivät vaikuta yhtiön tulokseen, vaan kirjaukset tehdään niiden osalta taseen vastaavaa-puolella.

Tarkastelluista yrityksistä on 40 prosentilla heikko omavaraisuusaste, mutta yritysmuotojen välillä on suurta eroa. Osakeyhtiöistä vakavaraisuus on heikko tai välttävä 60 prosentilla. Henkilöyhtiöistä 80 prosentilla on heikko vakavaraisuus. Rekisteröidyistä elinkeinonharjoittajista on heikko omavaraisuusaste yli joka toisella. Yksi syy tähän voi olla elinkeinonharjoittajilla liiketoiminnan laatu, jossa myydään pääosin työtä ja tuotannon vaatimia käyttöomaisuusinvestointeja ei laajassa mitassa tarvita. Samalla yrityksen toimintaan ei sitoudu pääomia käyttöomaisuutena.

Verovelan osuus positiivisesta nettovarallisuudesta

Vain joka kuudennella osakeyhtiöistä verovelan osuus on suurempi kuin positiivinen nettovarallisuus. Henkilöyhtiöistä tilanne on vastaava 30 prosentilla ja elinkeinonharjoittajista 40 prosentilla.

Jos ylivelkaantunut yritys ei saa lisää omaa pääomaa suoraan omistajiltaan, niin yrityksen toiminnan jatkumisen voidaan katsoa olevan mahdotonta. Tällaisessa tilanteessa pankki ja muu rahoittaja ei pysty lainoittamaan yritystä enempää, koska yrityksellä ei ole enää jäljellä riittävästi vakuudeksi annettavaa omaisuutta.

5 Viranomaistoimenpiteiden kohteena olevat yritykset

Viranomaisilla on käytettävissään useita keinoja, joiden avulla pyritään auttamaan tilapäisesti maksukyvyttömiä yrityksiä selviytymään velvoitteistaan. Verohallinto voi myöntää eräänlyyneelle verovelalle maksujärjestelyn. Yritys voi hakeutua toimintansa jatkamiseksi ja velkojen järjestelmiseksi yrityssaneeraukseen, joka on tuomioistuimen hyväksymä toimenpide. Ulosottomies voi harkintansa mukaan elinkeinotulon ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman. Verotarkastusten yhtenä tavoitteena on edistää yritysten verovelvoitteiden hoitamista oikein ja ajallaan.

5.1 Verojen maksujärjestelyssä, saneerauksessa ja ulosotossa olevat yritykset

Mikäli yrityksellä on tilapäisiä maksuvaikeuksia, niin se voi saada jo eräänlyyneelle verovelalle maksujärjestelyn hakemisella lisää maksuaikaa ja pienempiä maksueriä. Yritys, jolla on Verohallinnon kanssa voimassa oleva maksujärjestely, katsotaan maksuhaluiseksi. Vaikka positii-visen nettovallisuuden yritys olisikin tämän selvityksen edellisessä luvussa tehdyn talouden kokonaistarkastelun perusteella maksukykyinen, niin sen ei katsota olevan maksuhaluton maksujärjestelyn voimassa ollessa.

Yrityssaneeraus on tuomioistuimen hyväksymä toimenpide, jonka tavoitteena on tervehdyttää ylivelkaantuneen yrityksen talous järjestämällä velat uudestaan ja turvata velkojien saatavat mahdollisimman hyvin. Saneerausmenettely voidaan aloittaa, mikäli siihen suostuu vähintään kaksi velkojaa, joiden yhteenlasketut saatavat edustavat vähintään viidennestä veloista (Laki yrityksen saneerauksesta, 1993/47). Voimassa oleva saneerausjärjestelyn olemassaolo rinnastuu tässä selvityksessä verojen maksujärjestelyyn yrityksen maksuhalukkuutta määriteltäessä.

Ulosmittauksella pyritään varmistamaan perittäväksi tulleen velan maksaminen: velallisen omaisuutta ulosmitataan niin paljon, että ulosotossa oleva velka tulee maksetuksi. Kaikki omaisuus- ja varallisuuslajit ovat lähtökohtaisesti ulosmittauskelpoisia (Ulosottolaitos, 2020). Mikäli velallisyritys on jo ehtinyt ulosottoon, sen kohdalla ei tarvitse tehdä enää maksukykyisyys ja -haluttomuustarkastelua.

Verohallinnon maksujärjestelyssä olevat yritykset

Verohallinnon maksujärjestelyn voimassaolon aikana tulee antaa normaalisti kaikki veroilmoitukset sekä tulorekisteriin annettavat palkkatietoilmoitukset ja työnantajan erillisilmoitukset. Muut kuin maksujärjestelyyn piiriin kuuluvat verot tulee maksaa normaaliin tapaan. Voimassa olevan maksujärjestelyn aikana yritystä ei poisteta ennakkoperintärekisteristä, eikä

maksujärjestelyyn sisältyvää verovelkaa julkaista verovelkarekisterissä eikä protestilistalla. Maksujärjestelyn kesto on enintään kaksi vuotta ja se ei vaikuta kannettavan viivästyskoron määrään.¹⁶

Tarkastelluista positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä peräti 80 prosentilla on voimassa oleva maksusuunnitelma, jotta yritys säilyttää toimintansa jatkumisen edellytykset. Vain noin 20 prosentilla yrityksistä ei ole tarkastushetkellä voimassa olevaa maksusuunnitelmaa. Tarkasteltujen yritysten 75 miljoonan euron kokonaisverovelosta on maksusuunnitelman alaisia 65 miljoonaa euroa. Vain lähemmäs 10 miljoonalle euron määrälle ei siis ole voimassa olevaa maksusuunnitelmaa.

Taulukko 1. Maksusuunnitelman alaiset verovelat

	Yritysten lkm	Yritysten osuus	Verovelka 12 kk	Verovelan osuus
On maksusuunnitelma	559	81 %	65 221 213	87 %
Ei maksusuunnitelmaa	130	19 %	9 508 057	13 %
Yhteensä	689	100 %	74 729 270	100 %

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

Arvioitaessa yrityksen maksuhaluttomuutta, on maksusuunnitelman voimassaolo osoitus yrityksen halusta hoitaa maksuvelvoitteensa. Mikäli yksittäisen erän maksu laiminlyödään, maksusuunnitelma raukeaa kokonaisuudessaan. Voimassa olevaa maksusuunnitelmaa ei ole 130 yrityksellä. Maksusuunnitelma näyttäisi helpottavan eräänntyneiden verovelkojen maksamista. Tarkastelluista yrityksistä, joilla on maksusuunnitelma, verovelka on lähes puolittunut vuoden aikana verrattuna marraskuuhun 2021. Kun maksusuunnitelmallisten yritysten verovelan yhteismäärä oli 130 miljoonaa euroa marraskuussa 2021, niin vuotta myöhemmin sen määrä on enää 70 miljoonaa euroa. Puolet yrityksistä oli saanut puolet tai lähes koko verovelan hoidettua. Hieman vähemmän yrityksiä oli saanut lyhennettyä verovelkaansa enintään puolet pois. Vain seitsemän prosentin (nelisenkymmentä yritystä) verovelkojen määrä on kasvanut tai asiasta ei ole tarkempaa tietoa.

Koska samalla yrityksellä voi olla useita rauenneita maksujärjestelyjä historiassaan ja eri syitä raukeamiselle, niin maksusuunnitelmien raukeamisesta ei voi esittää tilastoja. Jos automaattiossa valvottava maksujärjestely raukeaa, voi asiakas pyytää sen uusimista 10 päivän kuluessa raukeamisesta. Jotta asiakas voi uusia maksujärjestelyn, pitää ensin hoitaa maksujärjestelyn puutteet kuntoon ja maksaa myöhässä olevat maksut. (Vero, Maksujärjestelyn hakeminen, 2023)

Saneerausessa olevat yritykset

Positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä lähes joka viides on saneerausmenettelyssä. Sen sijaan konkurssivaiheita on vain noin kolmella prosentilla tarkastelluista yrityksistä.

Mikäli kaikki yrityssaneerauksen edellytykset täyttyvät, tuomioistuin määrää yrityksen saneeraukseen. Hyväksytyssä saneerausohjelmassa velkojen takaisinmaksulle on luotu

¹⁶ <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/maksaminen-yritykset-ja-yhteisot/maksuvaikaudet/maksujarjestely/>

maksuohjelma ja velkojen kokonaismäärää on saatettu leikata. (Asetus yrityksen saneerauksesta, 1993/55) Saneerausta ei voida aloittaa, jos yritys on maksukyvytön, eikä saneerausohjelma todennäköisesti korjaisi tilannetta kestäväällä tavalla. Konkursissa maksukyvyttömän yrityksen varat ja velat selvitetään. Yrityksen omaisuuden realisoinnista saadut varat käytetään velkojen maksuun, ja yrityksen toiminta päättyy. (Remes, 2023)

Taulukko 2. Konkurssi- ja saneerausvaiheet

Konkurssi- ja saneerausvaiheet	Yritysten lkm	Yritysten osuus
On konkurssi- ja/tai saneerausvaiheita	129	19 %
Konkurssivaiheita	18	
Saneerausvaiheita	120	
Ei konkurssi- tai saneerausvaiheita	560	81 %
Yhteensä	689	100 %

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

Hyvin pieni osa velallisista pyrkii viivyttämään verovelvoista johtuvaa konkurssia väärinkäyttämällä Verohallinnon maksujärjestelyyn ja saneeraukseen hakemista. Uhkakuvana on, että velallinen voi maksujärjestelyn tai saneerausmenettelyn aikana onnistua toteuttamaan omaisuus- ja muita järjestelyjä, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkistön. Käytännössä velallisen rikokset tarkoittavat tilanteita, joissa velkojen oikeuksia loukataan eri tavoin maksukyvyttömyystilanteessa yrittäjän tai muun tahon eduksi. (Hannula, 2022)

Ulosotossa olevat yritykset

Asiakas saa myöhässä olevasta verosta yhdestä kolmeen maksukehotusta ennen kuin vero menee ulosottoon. Maksukehotusten määrä riippuu muun muassa siitä, onko asiakkaalla muita maksamattomia veroja¹⁷.

Ennen ulosottoon lähettämistä asiakas saa vielä yhteenvedon, jossa on ilmoitus verojen siirtämisestä ulosottoon. Tässä vaiheessa yritys voi välttyä ulosotolta, kun se maksaa veron yhteenvedon ohjeiden mukaan. Kun vero on siirretty ulosottoon, se pitää maksaa ulosottoviranomaiselle. (Vero, Yhteenvedo verojen maksutilanteesta, 2023)

Positiivisen nettovarallisuuden yhtiöistä viidesosalla (=143/689) on avoimia asioita ulosotossa. Avoimena ulosotossa olevien kokonaisvelan määrä on 13 miljoonaa euroa, josta verovelkojen osuus on 10 miljoonaa euroa ja yksityisoikeudellisten asioiden 2,5 miljoonaa euroa.

Taulukko 3. Ulosotto

Yritysten lkm	143 (21 %)	Osuus ulosottovelvoista
Verot, €	9 990 296	76 %
Sosiaalivakuutusmaksut, €	496 573	4 %
Muut julkisoikeudelliset asiat, €	132 785	1 %
Muut yksityisoikeudelliset asiat, €	2 501 494	19 %
Avoimia asioita ulosotossa, €	13 121 149	100 %

Lähde: Verohallinto OY 11/2022 ja muut 01/23

¹⁷ Jos Veron maksujärjestely raukeaa, asiakas voi pyytää sen uusimista 10 päivän kuluessa raukeamisesta. Jotta maksujärjestelyn voisi uusida, yrityksen pitää ensin hoitaa maksujärjestelyn puutteet kuntoon ja maksaa myöhässä olevat maksut. (Vero, Maksujärjestelyn hakeminen, 2023)

Varattomuudesta tai suppean ulosoton este¹⁸ on todettu 26 yrityksellä. Ulosottoviranomainen voi lähettää veroja protestoitavaksi. Perusteena on pitkäaikainen ulosotto tai asiakkaan toteaminen varattomaksi ulosotossa. Ulosoton protestointimerkinnöissä ei noudateta Verohallinnon käyttämää 15 000 euron rajaa, vaan protestoitavaksi ilmoitetaan pienempiäkin summia.

5.2 Verotarkastetut yritykset

Yrityksistä joka viidenteen on tehty verotarkastus. Tehdyistä tarkastuksista joka neljäs on rikosilmoitusharkinnan perusteella harmaan talouden tarkastus¹⁹. Verohallinto luokittelee harmaan talouden kohteiksi valvontakohteet, jotka saatetaan rikosilmoitusharkintaan.

Verotarkastuksista johtuvat verojen maksuunpanot

Kaikista tarkastelluista yrityksistä osakeyhtiöihin tehdyillä tarkastuksilla on maksuunpantu veroja lähemmäs 20 miljoonan euron edestä. Välillisen verotuksen osuus on 11 miljoonaa euroa, tuloverotuksen kuusi miljoonaa euroa ja palkkojen kolme miljoonaa euroa. Rikostapausharkintaisten tarkastusten esitettyjen maksuunpanojen määrä on 12,5 miljoonaa euroa ja muiden tehtyjen tarkastusten seitsemän miljoonaa euroa. Verotarkastetuista osakeyhtiöistä 82 prosentilla on maksusuunnitelma verojen maksamiseksi ja 15 prosentilla on yrityssaneerauslain mukaisia vaiheita takana.

Taulukko 4. Osakeyhtiöiden tarkastukset

	Ei rikostapausharkinta		On rikostapausharkinta	
Yritysten lkm.	93		30	
Tarkastusten lkm.	95		34	
	määrätyt verot, €	hyvitetyt verot, €	määrätyt verot, €	hyvitetyt verot, €
Toimittamattomat ennakonpidätykset korotuksineen	1 763 836		1 559 612	
Välillinen verotus korotuksineen	4 060 421	-82 126	6 650 999	-2 898
Tuloverotus	1 425 345	-1 167 017	4 370 457	-1 350 939

Lähde: Verohallinto 11/2022

Henkilöyhtiöihin ja elinkeinonharjoittajiin on kohdistettu yhteensä seitsemän verotarkastusta, joista alle puolet on johtanut rikosilmoitusharkintaan. Maksuunpantujen verojen määrä on 700 000 euroa ja se muodostuu lähes kokonaan rikosilmoitusharkintaan päätyneistä tapauksista. Tuloverotuksen ja välillisen verotuksen määrä on kumpikin 200 000 euroa maksuunpantua veroa. Palkkoihin liittyvä harmaa talous on euromäärältään yli 100 000 euroa.

¹⁸ Jos velallisella ei ole ulosmittauskelpoista tuloa eikä omaisuutta, ulosottomies toteaa velallisen varattomaksi ja palaa ulosottoasiat velkojille (varattomuudesta). Jos velalliselta ei löydetä sellaista omaisuutta, joka voi olla suppean ulosoton kohteena, annetaan velkojalle suppean ulosoton estetodistus. (Ulosottolaitos, 2023)

¹⁹ Verohallinto on tehnyt 1 444 verotarkastusta vuonna 2022. Näistä on 606 rikosilmoitusharkintaista. (Verohallinto, 2023)

6 Riskikoonti

Tässä luvussa on koottu vaihe vaiheelta yhteenvetotaulukkoon selvityksen aikaisempien lukujen tulokset.

Selvitykseen on valikoitu 689 positiivisen nettovarallisuuden yritystä, jotka ovat verovelkaantuneet pitkällä aikavälillä (yli 12 kuukautta). Yrityksistä kaksi kolmasosaa ei selviydy nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään lyhytaikaisten eli alle vuoden aikana erääntyvien velkojen maksamisesta. Lisäksi mukana olleista yrityksistä on heikosti kannattavia 70 prosenttia.

Tutkituista yrityksistä 80 prosentilla on Verohallinnon maksujärjestely voimassa ja 120 on saaneerausmenettelyssä. Ulosottomies voi kuitenkin harkintansa mukaan elinkeinotulon ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman. Ulosotossa (ml. esteiset) on 149 yritystä.

Lähes kaikki yritykset olivat jonkin maksukyvyttömyyteen liittyvän viranomaistoimenpiteen kohteena. Tarkasteltavasta joukosta vain kaksi prosenttia (14 yritystä) ei ole maksukyvyttömyyteen liittyvien viranomaistoimenpiteiden piirissä. Jos tässä yhteydessä huomioi myös tehdyt verotarkastukset, niin kaikkien viranomaistoimenpiteiden ulkopuolella olevien yritysten määrä on enää reilu prosentti (kahdeksan yritystä). On hyvä huomata, että monella jäljelle jääneistä yrityksistä on selkeitä ongelmia taloudessaan.

Taulukko 5. Riskikoonti

	Yhteensä
Positiivisen nettovarallisuuden yritykset vuonna 2021, joilla verovelkaa (1/2023)	689
Miksi nettovarallisten yritysten verovelkaa ei kuitenkaan maksettu heti pois vuonna 2022?	
Talouden perustekijä	
Kannattavuus riittämätön 2021 (heikko)	467
Ei maksuvalmiutta 2021 (heikko)	207
Velkaantumisaste korkea 2021 (heikko)	320
Yksi kriteeri täytyy	226
Kaksi kriteeriä täyttyy	237
Kolme kriteeriä täyttyy	98
Lisää maksuaikaa tai velkojen leikkaus maksujärjestelyn kautta	
Voimassa oleva maksusuunnitelma 1/2023 (A)	559
Saneerausprosessi käynnissä 1/2023 (B)	120
Maksujärjestely käynnissä 1/2023 (= A + B)	586
Avoimia asioita ulosotossa 1/2023 (C)	143
Varattomuuseste tai suppea ulosoton este 1/2023 (D)	26
Ulosottomenettelyssä olevat yritykset ml. esteiset 1/2023 (= C + D)	149
Positiivisen nettovarallisuuden yritykset vuonna 2021, joilla verovelkaa 1/2023 (A)	689
Maksujärjestely käynnissä 1/2023 (A + B)	586
Ulosottomenettelyssä olevat yritykset 1/2023 (C + D)	149
Ei viranomaisten maksukyvyttömyyteen liittyvien toimenpiteiden piirissä (pl. konkurssit) olevat yritykset, jotka vaativat tarkempaa analyysia	
Kannattamaton 2021 (heikko)	7 (4)
Ei maksuvalmiutta 2021 (heikko)	3 (2)
Velkaantumisaste korkea 2021 (heikko)	7 (5)
Verotarkastetut yritykset (suluissa yllä yritykset, joita ei ole tarkastettu)	123

7 Yhteenveto

Selvitykseen on valikoitu 689 yritystä, joiden varat olivat suuremmat kuin velat (positiivinen nettovarallisuus), ja jotka olivat verovelkaantuneet pidemmällä aikavälillä. Tästä joukosta on tutkittu, onko velkaantumisen taustalla tilapäinen, hoidossa oleva maksuhäiriö tai muu vakavampi talouden häiriö. Jos näin ei olisi, voisi taustalla olla maksuhaluttomuus.

Yritys voidaan katsoa maksuhaluttomaksi, jos se jättää verovelat maksamatta tarkoituksellisesti. Tällöin yrityksessä syöllistytään harmaan talouden toimintaan. Maksuhaluton yritys kykenisi hoitamaan maksuvelkojiaan ajallaan, mutta ei tee niin. Maksukyvyttömyys sen sijaan ei ole harmaata taloutta. Yritykset, joilla on tarkoitus harjoittaa elinkeinotoimintaa myös tulevaisuudessa, pyrkivät maksamaan verovelkansa yhdessä tai useammassa erässä.

Vastaukset selvityksen tutkimusongelman yhteydessä esitettyihin alakysymyksiin (perustuen tilinpäätös- ja elinkeinoveroilmoitustietoihin 2021 ja verovelkatietoihin 1/2023):

1. Joka sadannella nettovarallisella yrityksellä on erääntynyttä verovelkaa

Elinkeinotuloveroilmoituksen antaneita yrityksiä on yhteensä puoli miljoonaa kappaletta vuonna 2021. Nettovarallisuuteen kuuluvat elinkeinotoiminnan tulonlähteen varat ja velat. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus on positiivista lähes 60 prosentilla elinkeinotuloveroilmoituksen antaneista eli noin 300 000 yrityksellä.

Positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä on lähes 3 500 toimijalla yli vuosi sitten erääntynyttä verovelkaa tammikuussa 2023. Tämä tarkoittaa karkeasti pyöristettynä joka sadatta toimijaa kaikista positiivisen nettovarallisuuden omaavista yrityksistä.

Kun tarkastelun rajaa niihin yrityksiin, joiden liikevaihto, verovelkaisuus tai nettovarallisuus ovat kooltaan taloudellisesti merkittävää, niin yritysjoukon suuruus on 689 yritystä (0,25 prosenttia kaikista positiivisen nettovarallisuuden yrityksistä vuonna 2021).

Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto ja taseen loppusumma ovat molemmat 3,5 miljardin suuruusluokkaa vuonna 2021. Näillä yrityksillä on noin 75 miljoonan euron edestä verovelkaa.

2. Tilapäinen maksukyvyttömyys on hyvin yleistä

Tilapäinen maksukyvyttömyys on tilanne, jossa yritys ei pysty maksamaan velkojaan pois rahoituskassastaan ja tulorahoitustaan käyttäen. Mitä vähemmän yrityksellä on rahoitusomaisuutta verrattuna lyhytaikaisiin velkojen euromäärään, sitä heikompi maksuvalmius sillä on. Mikäli yrityksen kannattavuus olisi hyvä (tulorahoitus riittävä), se tulisi toimeen jopa ilman rahoituskassaa. Mitä pienempi tilikauden voitto tai suurempi tappio on suhteessa verovelkojen määrään, sitä vaikeampi yrityksen on hoitaa verovelkoja tulorahoituksella pois.

Vain alle kolmannes selvityksen yrityksistä täyttää maksuvalmiuden happotestin (quick ration arvo yksi tai suurempi). Testin läpäisemättömyys tarkoittaa sitä, että kaikista yrityksistä kaksi

kolmasosaa ei selviydy nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään lyhytaikaisten eli alle vuoden aikana erääntyvien velkojen maksamisesta.

Selvityksessä mukana olleista yrityksistä on heikosti kannattavia 70 prosenttia. Heikosti kannattava osakeyhtiöitä on lähes kolme neljästä. Henkilöyhtiöistä ja elinkeinonharjoittajista on heikosti kannattavia huomattavasti pienempi osa (30 prosenttia ja 15 prosenttia), mutta niitä on vain 10 prosenttia kohdejoukosta.

Tarkastelluista yrityksistä on heikko omavaraisuusaste 40 prosentilla, mutta yritysmuotojen välillä on suurta eroa. Osakeyhtiöitä vakavaraisuus on heikko tai välttävä 60 prosentilla. Henkilöyhtiöistä on 80 prosentilla heikko vakavaraisuus. Rekisteröidyillä elinkeinonharjoittajista on heikko omavaraisuusaste yli joka toisella.

3. Verohallinnon maksujärjestely on usein ratkaisu yrityksen tilapäiseen maksukyvyttömyyteen

Tarkastelluista yrityksistä 80 prosentilla on Verohallinnon hyväksymä maksujärjestely. Näistä suurimmalla osalla verovelat olivat vähentyneet maksujärjestelyn aikana. Voimassa olevan maksujärjestelyn aikana yritystä ei poisteta ennakkoperintärekisteristä, eikä maksujärjestelyyn sisältyvää verovelkaa julkaista verovelkarekisterissä tai protestilistalla.

Yrityssaneeraus on tuomioistuimen hyväksymä toimenpide, jonka tavoitteena on tervehdyttää ylivelkaantuneen yrityksen talous järjestämällä velat uudestaan. Saneerausvaiheita on 120 yrityksellä. Yritys, jolla on Verohallinnon kanssa voimassa oleva maksujärjestely tai saneerausohjelma käynnissä, on katsottu maksuhaluiseksi.

Positiivisen nettovarallisuuden yhtiöistä viidesosalla on velkoja ulosotossa. Konkursсивaiheita löytyy sen sijaan vain parilla kymmenellä kohdejoukon yrityksellä. Mikäli velallisyrittäjä on jo ehtinyt ulosottoon tai konkurssimenettelyyn, niin sen kohdalla ei tarvitse tehdä enää maksukykyisyys ja -haluttomuustarkastelua.

Verohallinnon ja ulosoton toimet tukevat verovelkaisten yritysten suoriutumista velvoitteistaan. Lähes kaikki selvityksessä tarkastellut yritykset ovat jonkin maksukyvyttömyyteen liittyvän vi-ranomaistoimenpiteen kohteena.

4. Verovelkojen taustalla löytyy usein verotarkastus

Verotarkastuksilla havaittujen virheiden vakavuus ja jälkiverotuksina maksuunpantujen verojen euromäärät ovat kasvaneet, vaikka tehtyjen verotarkastusten lukumäärä on laskenut. Tämä johtuu Verohallinnon riskienhallinnan onnistumisesta ja kohdevalinnan osuvuudesta. Joka viides tarkastelluista 689 yrityksestä on verotarkastettu ja maksuun on määrätty veroja yhteensä 21 miljoonaa euroa. Näistä tehdyistä tarkastuksista neljäsosa on luokiteltu harmaan talouden tarkastuksiksi ja niissä määrättyjen verojen määrä on 13 miljoonaa euroa. Tämän perusteella 17 prosenttia tarkasteltujen yritysten 75 miljoonan euron kokonaisveroveloista on lähtöisin harmaan talouden tarkastuksista.

Maksuhaluttomuudesta harmaan talouden tekotapana

Yritys, jonka varat ovat kiinni yrityksen liiketoiminnan vaihto- ja käyttöomaisuudessa eikä riittävää tulorahoitusta ole, ei pysty hoitamaan verovelkojaan niiden erääntyessä positiivisesta nettovarallisuudesta huolimatta. Yritykset, joilla on tarkoitus harjoittaa elinkeinotoimintaa myös tulevaisuudessa, pyrkivät maksamaan erääntyneet verovelkansa pois useammassa erässä. Viranomaisten toimet kohdistuvat oikeisiin yrityksiin ja yrityksille annetaan aikaa järjestää maksuongelmansa kuntoon ennen ulosottoon päättymistä tai konkurssiin hakemista. Tarkasteltavasta joukosta vain kaksi prosenttia (14 yritystä) ei ole maksukyvyttömyyteen liittyvien viranomaistoimenpiteiden piirissä, mutta näilläkin yrityksillä on erilaisia ongelmia maksukyvyssä taloustietojen perusteella. Näistäkin jäljelle jääneistä yrityksistä on kuuteen tehty verotarkastus.

Selvitys osoittaa, että maksuhaluttomuutta ei pysty todentamaan pelkkien rekisteritietojen perusteella, vaan maksuhaluttomuuden toteaminen vaatii aina tarkemman liiketapahtumien tarkastamisen. Vaikka yritys vaikuttaisi rekisteritietojen perusteella maksukyvyttömältä, voi silloinkin taustalla olla harmaan talouden toimintaa. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi velallisen epärehellisydestä, kun velallinen loukkaa tai vaarantaa velkojensa oikeuksia omalla menettelyllään ja aiheuttaa oman maksukyvyttömyytensä tai pahentaa sitä. Omaisuutta siirretään ”turvaan” velkojilta yleensä siinä vaiheessa, kun velallinen huomaa liiketoimintansa edellytysten olevan vaarassa. Jatkotutkimuskohteena olisikin hyvä selvittää tarkemmin sekä velallisen rikoksia että sitä, miten yritykset pystyvät jatkamaan toimintaansa pidemmän aikaa oman pääoman menettämisestä huolimatta.

8 Lähdeluettelo

Asetus yrityksen saneerauksesta. (1993/55). Noudettu osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930055?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yrityssaneerau%2A>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä. (HE 163/2010 2 § 3. kohta).

Hannula, A. (2022). Taloushallintoammattilaisella on riski joutua rikosepäilyn kohteeksi – mutta riskiä voi välttää. *Tilisanomat*,

<https://tilisanomat.fi/juridiikka/taloushallintoammattilaisella-on-riski-joutua-rikosepailyn-kohteeksi-mutta-riskia-voi-valttaa>.

HTSY. (2022). *Mikä osuus erääntyneestä verovelasta liittyy harmaaseen talouteen?*

Noudettu osoitteesta

https://www.vero.fi/globalassets/harmaatalous/selvitykset/valmistuneet-selvitykset/selvitykset-2022/2022_03-miten-verovelka-ja-harmaa-talous-liittyy%C3%A4t-toisiinsa.pdf

Laitinen, T. j. (2014). *Yrityksen maksukyky, arviointi ja ennakointi*. Helsinki: KHT-Media Oy.

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä. (2010).

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi79-yO_YP2AhVok4sKHQg3DiQQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.finlex.fi%2Ffi%2Flaki%2Fajantasa%2F2010%2F20101207&usg=AOvVaw1s6AkTgOTysvG10zTJebAb.

Laki yrityksen saneerauksesta. (1993/47). Noudettu osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930047?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yrityssanee%2A>

OECD. (2004). *Compliance Risk Management: Managing and Improving Tax Compliance*.

<https://www.oecd.org/tax/administration/33818656.pdf>.

Remes, M. (2023). Aikainen reagointi voi pelastaa konkurssilta. *Tilisanomat*,

<https://tilisanomat.fi/tyo-ja-ura/aikainen-reagointi-voi-pelastaa-konkurssilta>.

Rikoslaki. (1889/39). *Finlex*. Noudettu osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L29>

Ulosottolaitos. (8. 12 2020). *Mitä voidaan ulosmitata*. Noudettu osoitteesta

<https://www.ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoauelosotosta/tietoavelalliselle/mitavoidaanulosmitata.html>

Ulosottolaitos. (2023). *Varattomuus ja maksuhäiriömerkinnät*.

<https://ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoaulosotosta/tietoavelalliselle/varattomuusjamaksuhairiomerkinnaat.html> .

Vero. (2023). *Maksujärjestelyn hakeminen*. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/maksaminen-yritykset-ja-yhteisot/maksuvaikeudet/maksujarjestely/>.

Vero. (2023). *Osakkeen matemaattinen arvo ja vertailuarvo*. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/osakkeen-matemaattinen-arvo-ja-vertailuarvo/>.

Vero. (2023). *Yhteenveto verojen maksutilanteesta*.

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/maksaminen/nain-maksat/yhteenveto-verojen-maksutilanteesta/>.

Verohallinto. (2023). *Veropetosten torjunnan ja tutkinnan avainlukuja*. Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/torjunta/torjuntatilastot/verotus/>